

**ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН
ШИЙДВЭРИЙН ХУРААНГУЙ
(Үндсэн хуулийн эрх зүйн маргаан¹)**

**ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН 27.1.5 БОЛОН 73.3 ДАХЬ
ХЭСЭГТ ЗААСАН ЗОХИЦУУЛАЛТ ҮНДСЭН ХУУЛЬ ЗӨРЧСӨН ЭСЭХ ТУХАЙ**

САНАМЖ: Энэхүү хураангуй нь цэцийн шийдвэрийг орлохгүй ба цэцийн дүгнэлтийн үндэслэлийг иргэд, олон нийтэд хүргэх зорилготой бөгөөд хураангуйд ашигласан шийдвэр нь Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын дүгнэлт болно.

Шийдвэрийн дугаар: 12

Шийдвэрийн огноо: 2018 оны 10 дугаар сарын 10-ны өдөр

Шийдвэрийн төлөв: Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.1.5 дахь заалтад *"төлбөр гаргуулж болох хөрөнгө, орлого байхгүй бөгөөд хуульд заасан аргаар түүний хөрөнгө, орлогыг албадан гаргуулах боломжгүй бол төлбөр төлөгчийг хөрөнгөтэй болох хүртэл."* гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн *"... шударга ёс, ... тэгш байдал ... нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн."*, Арван зургадугаар зүйлийн 14 дэх заалтын *"... эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн гэж үзвэл уул эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах ... эрхтэй. ..."* гэж заасныг зөрчсөн гэж үзсэн. Түүнчлэн тус хуулийн 73 дугаар зүйлийн 73.3 дахь хэсэгт *"Энэ хуулийн 73.5-д зааснаас бусад тохиолдолд дуудлага худалдаагаар худалдан борлогдоогүй үл хөдлөх хөрөнгийг төлбөр авагчид шилжүүлэхдээ түүний үнийг 50 хувиар бууруулж тооцон олгоно. ..."* гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийг зөрчсөн гэж шийдвэрлэжээ.

МАРГААНЫ ТУХАЙ ТОВЧ

Хүсэлт гаргагчийн тайлбар: Улсын дээд шүүх дараах үндэслэлээр 2017 онд батлагдсан Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль (цаашид "ШШГТХ" гэх)-ийн 27 дугаар зүйлийн 27.1.5 дахь заалтад *"төлбөр гаргуулж болох хөрөнгө, орлого байхгүй бөгөөд хуульд заасан аргаар түүний хөрөнгө, орлогыг албадан гаргуулах боломжгүй бол төлбөр төлөгчийг хөрөнгөтэй болох хүртэл."* гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хууль (цаашид "ҮнХ" гэх)-ийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг², Дөчин есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийг³ тус тус зөрчсөн, мөн ШШГТХ-ийн 73 дугаар зүйлийн 73.3 дахь хэсэгт *"Энэ хуулийн 73.5-д зааснаас бусад тохиолдолд дуудлага худалдаагаар худалдан борлогдоогүй үл хөдлөх хөрөнгийг төлбөр авагчид шилжүүлэхдээ түүний үнийг 50 хувиар бууруулж тооцон олгоно. ..."* гэж заасан нь

¹ Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдааны дүгнэлтийг бүрэн эхээр нь үзэх холбоос:

<https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=13671>

² Ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах, хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.

³ Шүүгч хараат бус байж, гагцхүү хуульд захирагдана.

ҮнХ-ийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт⁴ заасныг зөрчсөн гэж Үндсэн хуулийн цэцэд хүсэлт гаргажээ.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх эрх бүхий этгээд нь ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч, шүүгч гэсэн 2 субъект байдаг боловч, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэхдээ процессын ялгаатай журам хэрэгжүүлдэг онцлогтой. Тодруулбал, шүүгч нь иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад эрх нь зөрчигдсөн байж болзошгүй этгээдийн ашиг сонирхлын үүднээс шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлдэг. ШШГТХ-ийн 27 дугаар зүйлийн 27.1.5 дахь заалтад төлбөр төлөгч нь хөрөнгө орлогогүй эсвэл албадан гаргуулах боломжгүй байдал нь угтаа шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад тогтоогддог, шийдвэр гүйцэтгэгчийн үйл ажиллагаатай холбоотой. Энэ нь Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль (цаашид “ИХШХШТХ” гэх)-ийн 12 дугаар зүйлд заасан иргэний хэрэг үүсгэх үндэслэлд хамаарахгүй учир уг ажиллагааны талаар төлбөр авагч, гуравдагч этгээдийн шүүхэд мэдүүлэх эрхийг хязгаарлахад хүргэсэн нь иргэний үндсэн эрхийг шууд зөрчсөн. Түүнчлэн ИХШХШТХ-д заасан журмын дагуу шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хэсэгчлэн эсвэл бүхэлд нь түдгэлзүүлэх боломжгүй болж, ШШГТХ-ийн 27.1.5 дахь заалттай зөрчилдөж, шүүгч гагцхүү хуульд захирагдана гэсэн Үндсэн хуулийн зохицуулалт хэрэгжихгүй нөхцөл үүснэ.

ШШГТХ-ийн 73 дугаар зүйлийн 73.3 дахь хэсгийн зохицуулалт нь дуудлага худалдаагаар борлогдоогүй хөрөнгийг төлбөрт тооцож шилжүүлэхдээ эд хөрөнгөө шинжээчээр үнэлүүлсэн, эсхүл талууд харилцан тохирсон, шийдвэр гүйцэтгэгч хөрөнгийн үнэлгээг тогтоосон эсэхээс хамаарч үнийг ялгаатай байдлаар тогтоосон нь төлбөр төлөгчид эрх зүйн ижил боломж олгоогүй, хуулийн өмнө эрх тэгш байх үндсэн эрх зөрчигдсөн байна гэжээ.

Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн тайлбар: Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч дараах үндэслэлээр Улсын дээд шүүхийн тайлбарыг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй хэмээн Үндсэн хуулийн цэцэд дараах тайлбарыг гаргасан.

ШШГТХ-ийн 27 дугаар зүйлийн 27.1.5 дахь заалтад төлбөр төлөгч эд хөрөнгөтэй эсэх, түүнийг тогтоох шаардлагатай ажиллагааг зохих ёсоор хийж гүйцэтгэсэн эсэх, төлбөр төлөгчийн хөрөнгөөс төлбөр гаргах боломжтой эсэхийг тогтоох асуудал буюу маргаж болохуйц асуудлыг шүүгч шийдвэрлэх нь зүйтэй гэж хууль тогтоогч үзсэн. Түүнчлэн ШШГТХ-ийн 27 дугаар зүйлд заасан асуудлыг ИХШХШТХ-ийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.5 дахь заалт “хуульд заасан бусад үндэслэл”-ыг үндэслэл болгож шүүгчид дээрх асуудлыг харьяалуулахаар шийдвэрлэсэн.

ШШГТХ-ийн 73 дугаар зүйлийн 73.3 дахь хэсгийн зохицуулалт нь төлбөр төлөгчийн хөрөнгийг хамгаалахад чиглэсэн бөгөөд төлбөрийн шаардлагыг биелүүлэхэд хүрэлцэхгүй тохиолдолд төлбөр төлөгчийн дундаа хэсгээр буюу хамтран өмчлөх хөрөнгийн түүнд ногдох хэсгээс төлбөрийг гаргуулахаар заасанд мөн адил хамаарч, төлбөр төлөгчтэй хөрөнгө дундаа хэсгээр өмчилж байгаа өмчлөгчийн ашиг сонирхлыг хангахад чиглэсэн агуулгатай гэжээ.

⁴ Монгол Улсад хууль ёсоор оршин суугаа хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна.

ХУУЛЬ ХЭРЭГЛЭЭ, ЦЭЦИЙН ШИЙДВЭР

1. **ШШГТХ-ийн 27 дугаар зүйлийн 27.1.5 дахь заалт Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх тухай:** “Улсын дээд шүүхийн хүсэлтэд шүүх холбогдох ажиллагааг зөвхөн ИХШХШТХ-ийн хүрээнд явуулах эрхтэй, иргэний хэргийн талаарх шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэх дээрх асуудал нь шүүхийн үйл ажиллагаатай холбоогүй, гүйцэтгэх эрх мэдлийн байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд хэрэгжих асуудал гэх...”⁵ үндэслэл нь Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн гэж үзэх хангалттай үндэслэл болохгүй. Гэхдээ маргаан бүхий заалт нь “...шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг түдгэлзүүлэхэд ямар журмыг баримтлах, талуудын эрхийг хэрхэн хангах зэргийг **холбогдох хуулиудад нарийвчлан тусгаагүй байгаа нь иргэн Үндсэн хуулиар баталгаажсан процессын эрхээ хэрэгжүүлэх, түүнчлэн шүүгчээс холбогдох асуудлыг шударга ёс, тэгш байдлын зарчмын хүрээнд шийдвэрлэх боломжгүй болгож байна.** Энэ нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Арван зургадугаар зүйлийн 14 дэх заалт зөрчигдөх нөхцөлийг бүрдүүлж байна”.⁶
2. **ШШГТХ-ийн 73 дугаар зүйлийн 73.3 дахь хэсэг Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх тухай:** Энэхүү зохицуулалтын дагуу “...Барьцаалагч бус-төлбөр авагч этгээдэд учирсан хохирлыг төлбөр төлөгчийн үл хөдлөх хөрөнгөөс гаргуулахаар албадан дуудлага худалдаа зарлаад худалдан борлогдоогүй тохиолдолд тухайн эд хөрөнгийн үнийг 50 хувь бууруулан төлбөр авагчид шилжүүлэх зарчмыг тогтоосон байна. **Энэ нь барьцаалагч-төлбөр авагч, барьцаалагч бус-төлбөр авагч этгээдийн хувьд албадан дуудлага худалдаагаар борлогдоогүй үл хөдлөх хөрөнгийг төлбөрт тооцож шилжүүлэхдээ ялгавартай байдлаар шийдвэрлэх хууль зүйн үндэслэлийг бий болгосон зохицуулалт...**”⁷ болсон бөгөөд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд талууд эрх тэгш байх зарчмыг алдагдуулсан гэх үндэслэлтэй гэж үзсэн.
3. Дээрх үндэслэлээр ШШГТХ-ийн 27 дугаар зүйлийн 27.1.5 дахь заалт болон 73 дугаар зүйлийн 73.3 дахь хэсгийг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу 2018 оны 10 дугаар сарын 10-ны өдрөөс эхлэн түдгэлзүүлэн шийдвэрлэжээ.⁸

---o0o---

⁵ Үндэслэх хэсгийн 2-ын 2 дахь цогцолбор.

⁶ Үндэслэх хэсгийн 1-ийн 2 дахь цогцолбор.

⁷ Үндэслэх хэсгийн 3-ын 2 дахь цогцолбор.

⁸ 2018 оны 11 дүгээр сарын 15-ны өдрийн хуулиар Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.1.5 дахь заалтыг хүчингүй болгосон бол, 73 дугаар зүйлийн 73.3 дахь хэсгийг “Дуудлага худалдаагаар худалдан борлогдоогүй үл хөдлөх хөрөнгийг энэ хуулийн 55 дугаар зүйлд заасны дагуу тогтоосон үнээр төлбөр авагчид санал болгоно. Худалдан борлогдоогүй хөрөнгийн үнэ гүйцэтгэх баримт бичигт заасан төлбөрийн шаардлагаас илүү дүнтэй бол төлбөр авагч үнийн дүнгийн зөрүүг төлснөөр худалдан борлогдоогүй хөрөнгийг хүлээн авах эрх нээгдэнэ.” хэмээн өөрчлөн найруулсан.